Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

18.09.2026. Nr. 6-2/986

Uz 11.09.2026

Ropažu novada pašvaldībai
paziņošanai e-adresē

informācijai: **[Personai A]**
[e-adrese]

Par ēdināšanas izdevumu segšanu Ropažu novadā deklarētajiem izglītojamajiem

Tiesībsarga birojs ir izskatījis iesniedzēja [personas A] iesniegumu par ēdināšanas izdevumu segšanu Ropažu novadā deklarētiem daudzbērnu ģimeņu bērniem, kuri izglītību iegūst citas pašvaldības dibinātā vispārējās izglītības iestādē 5.–12. klasē. Minētais iesniegums vienlaikus ticis adresēts arī Ropažu novada pašvaldībai.

Iesniegumā norādīts, ka iesniedzēja ģimene ir deklarēta Ropažu novadā, tomēr ģimenei netiek segti bērnu ēdināšanas izdevumi, jo bērni mācās Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādē. Iesniedzēja ieskatā pašvaldības atbalsta pieejamību nevajadzētu saistīt ar izglītības iestādes atrašanās vietu, ja bērna deklarētā dzīvesvieta ir Ropažu novadā. Iesniedzējs aicina izvērtēt iespēju izveidot pašvaldību savstarpējo norēķinu vai citu kompensācijas mehānismu, kas nodrošinātu ēdināšanas izdevumu segšanu arī Ropažu novadā deklarētiem 5.–12. klašu izglītojamajiem no daudzbērnu ģimenēm, kuri mācās citas pašvaldības izglītības iestādē.

[1] Atbilstoši Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 11. punktam bērnu tiesību un interešu aizsardzības īstenošana ir pašvaldības autonomā funkcija. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26. panta pirmā daļa noteic, ka valsts un pašvaldība atbalsta ģimeni, it īpaši daudzbērnu ģimeni un ģimeni, kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti, un sniedz tai palīdzību. Bērni, ģimenes, kuras audzina

bērnu ar invaliditāti, un daudzbērnu ģimenes ir sociāli mazaizsargātas personu grupas.[1] Tādējādi pašvaldībai, īstenojot savas autonomās funkcijas un lemjot par atbalsta pasākumiem, īpaši jāņem vērā šo ģimeņu un bērnu intereses un jānodrošina, lai pašvaldības noteiktais atbalsts tiem būtu pieejams atbilstoši atbalsta mērķim.

[2] Saskaņā ar Izglītības likuma 59. panta 3.[1] daļu pašvaldībai ir pienākums piedalīties to izglītojamo ēdināšanas izmaksu segšanā, kuri attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajās izglītības iestādēs, izņemot valsts izglītības iestādes, klātienē apgūst pamatizglītības programmu 1., 2., 3. un 4. klasē.

Izglītības likuma 17. panta trešās daļas 11. punkts noteic, ka pašvaldība nosaka tos izglītojamos, kuru ēdināšanas izmaksas tā sedz. Ņemot vērā, ka minētā norma konkrēti nenosaka ēdināšanas izmaksu segšanas kārtību un apmēru, izglītojamo kategorijas, kā arī citus atbalsta saņemšanas kritērijus, pašvaldībai ir tiesības noteikt gan izglītojamo kategorijas, kurām pienākas ēdināšanas izmaksu segšana, gan sedzamo izmaksu apmēru.

Šāda atbalsta noteikšana ir pašvaldības brīvprātīga iniciatīva saskaņā ar Pašvaldību likuma 5. pantu, kuras īstenošanas kārtību nosaka pati pašvaldība. Vienlaikus pašvaldības rīcības brīvība nav neierobežota, jo arī brīvprātīgas iniciatīvas īstenošanā pašvaldībai jāievēro ārējie normatīvie akti un vispārējie tiesību principi, tostarp vienlīdzības princips, samērīguma princips un bērna tiesību un interešu prioritātes princips.

[3] Ropažu novada pašvaldības domes 2023. gada 8. marta saistošo noteikumu Nr. 4/23 "Pašvaldības brīvās iniciatīvas pabalsti Ropažu novadā" (turpmāk – Noteikumi Nr. 4/23) 1. punktā noteikts, ka pašvaldības piešķirto pabalstu mērķis ir atbalstīt mājsaimniecības, lai veicinātu mājsaimniecības sociālo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 4/23 19.2. apakšpunktam, ja izglītojamais mācās izglītības iestādē ārpus pašvaldības teritorijas, pašvaldības atbalsts var tikt pārskaitīts izglītojamā likumiskajam pārstāvim, pamatojoties uz ēdinātāja rēķinu un maksājumu apliecinošu dokumentu par faktiski saņemtajiem ēdināšanas pakalpojumiem. Tādējādi pašvaldība jau ir paredzējusi praktisku mehānismu ēdināšanas atbalsta administrēšanai tiem izglītojamajiem, kuri saskaņā ar Noteikumiem Nr. 4/23 ir tiesīgi saņemt atbalstu, mācoties izglītības iestādē ārpus Ropažu novada administratīvās teritorijas.

[1] Ministru kabineta 2005. gada 11. janvāra noteikumi Nr. 32 "Noteikumi par sociāli mazaizsargāto personu grupām".

[4] Atbilstoši Noteikumu Nr. 4/23 18.3. apakšpunktam pašvaldība sedz ēdināšanas izdevumus 100 procentu apmērā no Ropažu novada domes lēmumā noteiktajām ēdināšanas izmaksām Ropažu novada administratīvajā teritorijā vai ārpus tās esošā vispārējās izglītības iestādē 5.–12. klasē izglītības programmu apgūstošam izglītojamajam, kura un vismaz viena viņa likumiskā pārstāvja deklarētā dzīvesvieta ir Ropažu novada administratīvajā teritorijā un uz kuru attiecināms vismaz viens no Noteikumu Nr. 4/23 18.3.1.–18.3.3. apakšpunktā noteiktajiem kritērijiem.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 4/23 18.3.2. un 18.3.3. apakšpunktu ēdināšanas izdevumi neatkarīgi no izglītības iestādes atrašanās vietas tiek segti par bērnu, kurš zaudējis vienu apgādnieku, par bērnu ar celiakiju, kā arī par izglītojamo no trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes. Savukārt saskaņā ar Noteikumu Nr. 4/23 18.4. apakšpunktu ēdināšanas izdevumi par 5.–12. klases izglītojamo no daudzbērnu ģimenes 100 procentu apmērā tiek segti tikai tad, ja izglītojamais mācās Ropažu novada administratīvajā teritorijā esošā vispārējās izglītības iestādē.

Izvērtējot Noteikumus Nr. 4/23, Tiesībsarga birojs konstatē, ka līdzīgs ierobežojums attiecas arī uz bērniem ar invaliditāti un citiem bērniem ģimenēs, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti. Proti, Noteikumu Nr. 4/23 18.3.1. apakšpunkts paredz ēdināšanas izdevumu segšanu izglītojamajam ar invaliditāti, kā arī visiem bērniem ģimenē, kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti, tikai tad, ja izglītojamais mācās Ropažu novada administratīvajā teritorijā esošā vispārējās izglītības iestādē. Tādējādi arī šai izglītojamo grupai atbalsta saņemšana ir atkarīga no izglītības iestādes atrašanās vietas.

[5] Tiesībsarga birojs neapšauba pašvaldības tiesības, ņemot vērā atbalsta mērķi un pašvaldības budžeta iespējas, noteikt prioritārās izglītojamo grupas, kuru ēdināšanas izdevumi tiek segti no pašvaldības budžeta. Tomēr, ja pašvaldība ir atzinusi par nepieciešamu sniegt ēdināšanas atbalstu konkrētai izglītojamo grupai, atbalsta piešķiršanas nosacījumiem jābūt saistītiem ar tā mērķi un objektīvi pamatotiem.

Tas, ka Ropažu novadā deklarēts bērns izglītību iegūst citas pašvaldības izglītības iestādē, pats par sevi nemaina bērna un viņa ģimenes piederību pašvaldības izraudzītajai atbalstāmajai grupai. Arī nepieciešamība pēc ēdināšanas atbalsta tikai izglītības iestādes atrašanās vietas dēļ nemainās. Turklāt izglītības iestādes izvēli var ietekmēt dažādi objektīvi apstākļi, tostarp bērna vajadzībām atbilstošas izglītības programmas pieejamība, iespējas nokļūt izglītības iestādē un nepieciešamība nodrošināt izglītības ieguves pēctecību.

Šobrīd pašvaldība jau ir paredzējusi ēdināšanas izdevumu segšanu vairākām izglītojamo grupām neatkarīgi no izglītības iestādes atrašanās vietas un izveidojusi atbilstošu atbalsta administrēšanas mehānismu. Tādēļ būtu atkārtoti izvērtējams, vai izglītības iestādes atrašanās ārpus Ropažu novada administratīvās teritorijas ir ar atbalsta mērķi saistīts un pietiekams pamats, lai šādu atbalstu nepiešķirtu Ropažu novadā deklarētiem izglītojamajiem no daudzbērnu ģimenēm, izglītojamajiem ar invaliditāti un citiem izglītojamajiem ģimenēs, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti. Šajā izvērtējumā īpaši ņemams vērā, ka Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26. panta pirmā daļa, nosakot valsts un pašvaldības pienākumu atbalstīt ģimeni, īpaši izceļ gan daudzbērnu ģimeni, gan ģimeni, kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma $65.^2$ panta 3. punktu, aicinām Ropažu novada pašvaldību rast iespēju pārskatīt Ropažu novada pašvaldības domes 2023. gada 8. marta saistošos noteikumus Nr. 4/23 "Pašvaldības brīvās iniciatīvas pabalsti Ropažu novadā" un veikt nepieciešamos grozījumus, paredzot ēdināšanas izdevumu segšanu arī Ropažu novadā deklarētiem 5.–12. klašu izglītojamajiem no daudzbērnu ģimenēm, kā arī bērniem ar invaliditāti un citiem bērniem ģimenēs, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti, ja viņi mācās vispārējās izglītības iestādē ārpus Ropažu novada administratīvās teritorijas, tādā pašā apmērā, kādā ēdināšanas izdevumi tiek segti attiecīgo grupu izglītojamajiem, kuri mācās Ropažu novada administratīvajā teritorijā esošā vispārējās izglītības iestādē.

Lūdzam informēt Tiesībsarga biroju par pašvaldības paveikto un plānoto rīcību **līdz 2026. gada 26. oktobrim**.

Ar cieņu

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja Laila Grāvere